

Examen HAVO

2026

tijdvak 2
maandag 22 juni
13.30 - 16.30 uur

bedrijfseconomie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 28 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 58 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

Jessie en Bianca hebben op 1 januari 2025 een huis gekocht met een hypothecaire lening. Bij het afsluiten van de hypothecaire lening was het verplicht om een overlijdensrisicoverzekering af te sluiten. Een overlijdensrisicoverzekering is een levensverzekering.

- 1p 1 Noem een verschil tussen een levensverzekering en een schadeverzekering.

Jessie en Bianca hebben voor verschillende verzekerde percentages gekozen. Het verzekerde bedrag van de overlijdensrisicoverzekering wordt als volgt berekend:

- bij het overlijden van Jessie wordt 60% van de schuldrest van de hypothecaire lening aan Bianca uitgekeerd.
- bij het overlijden van Bianca wordt 20% van de schuldrest van de hypothecaire lening aan Jessie uitgekeerd.

Een lager verzekerd percentage van de schuldrest van de hypothecaire lening leidt tot een lagere premie van de overlijdensrisicoverzekering.

- 2p 2 Noem twee andere financiële redenen waarom Jessie en Bianca hebben gekozen voor een verschil in het verzekerde percentage van de schuldrest van de hypothecaire lening.

Gegevens van de hypothecaire lening:

hypothecaire lening	€ 240.000
afsluitdatum	1 januari 2025
aflossingsvorm	aflossing op basis van annuïteiten
jaarlijkse annuïteit	€ 11.621
interest	2,6% per jaar
looptijd lening	30 jaar
periode dat de interest is vastgezet (rentevaste periode)	10 jaar
betaling aflossing en interest	jaarlijks achteraf op 31 december, voor het eerst op 31 december 2025

- 1p 3 Noem een financieel voordeel voor Jessie en Bianca om te kiezen voor een hypothecaire lening met aflossing op basis van annuïteiten ten opzichte van een hypothecaire lening met lineaire aflossing.

Jessie overlijdt op 1 januari 2027. Voor de verzekeraar ontstaat er op deze datum een verplichting om het verzekerde bedrag aan Bianca uit te keren als gevolg van het overlijden van Jessie.

- 3p **4** Bereken de uitkeringsverplichting die door het overlijden van Jessie op 1 januari 2027 ontstaat.

Opgave 2

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 tot en met 4.

In deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

Lisa heeft een passie voor vintage meubels en koffie. Ze is op 1 januari 2025 KRING gestart om van haar passie haar werk te maken.

Informatiebron 1 bevat het eerste deel van haar ondernemingsplan met een beschrijving van KRING. Uit het ondernemingsplan blijkt het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

- 3p **5** Noem de drie P's van maatschappelijk verantwoord ondernemen en licht met behulp van informatiebron 1 toe hoe KRING deze P's heeft uitgewerkt.

Het assortiment van KRING is zowel breed als diep.

De ... (a) ... van het assortiment van KRING bestaat uit de verschillende productcategorieën meubels, accessoires en koffie. Een voorbeeld van de ... (b) ... van het assortiment is de productgroep koffie. Er worden veel verschillende koffiedrankjes aangeboden die verkrijgbaar zijn bij de koffiebar.

- 1p **6** Noteer de letters a en b op het antwoordblad.
Kies uit: breedte / diepte.

Voor de financiering van de benodigde investeringen maakt Lisa gebruik van eigen vermogen, een onderhandse lening bij haar neef en leverancierskrediet.

De neef van Lisa stelt voor het verstrekken van de onderhandse lening als voorwaarde dat KRING een rechtsvorm zonder rechtspersoonlijkheid heeft.

- 2p **7** Leg uit waarom de neef van Lisa deze voorwaarde stelt. Betrek zowel de rechtsvorm als de onderhandse lening in het antwoord.

Openingsbalans

Informatiebron 2 bevat informatie over de investeringen en de bijbehorende financiering voor de start van KRING.

- 4p **8** Stel met behulp van informatiebron 2 de balans van KRING per 1 januari 2025 op.
Vul hiervoor de uitwerkbijlage bij deze vraag verder in.

Liquiditeitsbegroting

Lisa stelt een liquiditeitsbegroting op over het eerste kwartaal van 2025.

- 2p **9** Bereken de uitgaven aan de onderhandse lening die op 31 maart 2025 betaald moeten worden (*zie informatiebron 2*).

Informatiebron 3 bevat informatie over de inkopen van KRING en de gedeeltelijk opgestelde liquiditeitsbegroting voor het eerste kwartaal van 2025. De maanden januari en februari zijn al ingevuld.

- 2p **10** Bereken het bedrag aan contante inkopen in de maand maart 2025.

Conclusie

Lisa onderzoekt of zij maandelijks een privéopname van € 3.800 kan doen. Om een privéopname mogelijk te maken kan ze eventueel gebruikmaken van een rekening-courantkrediet van de bank met een kredietlimiet van € 10.000.

Informatiebron 4 bevat de overige gegevens over het eerste kwartaal van 2025.

- 4p **11** Toon met een berekening aan of Lisa in de maand maart van 2025 gebruik moet maken van het rekening-courantkrediet om een privéopname van € 3.800 te kunnen doen.
Vul hiervoor de uitwerkbijlage bij deze vraag volledig in (zie informatiebronnen 2 tot en met 4).

Opgave 3

Devin overweegt om haar spaarrekening bij Bank A op te heffen en een beleggingsrekening te openen bij een duurzamere bank. Ze maakt daarbij gebruik van De Eerlijke Geldwijzer. De Eerlijke Geldwijzer maakt het mogelijk om de scores van banken op een aantal duurzaamheidsthema's zoals klimaat, mensenrechten en dierenwelzijn te vergelijken.

De scores van de banken zijn hieronder te vinden waarbij 10 de hoogste en 1 de laagste score is.

banken	score Mensen- rechten	score Klimaat- bewust handelen	score Belastingen	score Gender- gelijkheid	score Dieren- welzijn
Bank A	8	7	5	4	7
Bank B	7	5	4	4	5
Bank C	9	9	8	8	9
Bank D	10	10	8	7	8

Voor Devin weegt niet ieder duurzaamheidsthema even zwaar mee. Ze maakt daarom gebruik van de volgende wegingsfactoren voor de thema's die zij belangrijk vindt:

duurzaamheidsthema	wegingsfactor
a. Mensenrechten	5
b. Klimaatbewust handelen	4
c. Belastingen	2
d. Gendergelijkheid	1
e. Dierenwelzijn	<u>3</u>
totaal wegingsfactoren	15

Devin kiest voor de bank die de hoogste gewogen gemiddelde score heeft op de vijf duurzaamheidsthema's. Bank A en Bank B scoren op alle thema's lager dan de andere banken waardoor zij al afvallen. Het gewogen gemiddelde van Bank C is een 8,8.

- 1p **12** Toon met een berekening aan dat Devin zal overstappen naar Bank D.

Devin neemt op 1 juli 2025 het bedrag op haar spaarrekening bij bank A op en beëindigt de spaarrekening. Deze spaarrekening heeft een vaste looptijd met een einddatum van 1 juli 2030. Er is op deze spaarrekening twee keer geld ingelegd:

- op 1 juli 2010 een bedrag van € 10.000;
- op 1 juli 2015 een bedrag van € 12.500.

Van 1 juli 2010 tot 1 juli 2015 was de samengestelde interest 2,5% per jaar en daarna 1,5% per jaar.

Door het voortijdig opnemen van het spaarbedrag bij Bank A is Devin een boetebedrag verschuldigd. De Bank rekent een boete van 1% over de oorspronkelijk ingelegde bedragen voor elk jaar dat dit bedrag nog vast zou moeten staan.

Het spaarbedrag na aftrek van de boete gaat Devin beleggen bij Bank D.

- 2p **13** Bereken het totale bedrag dat Devin na aftrek van de boete op 1 juli 2025 kan beleggen bij Bank D.

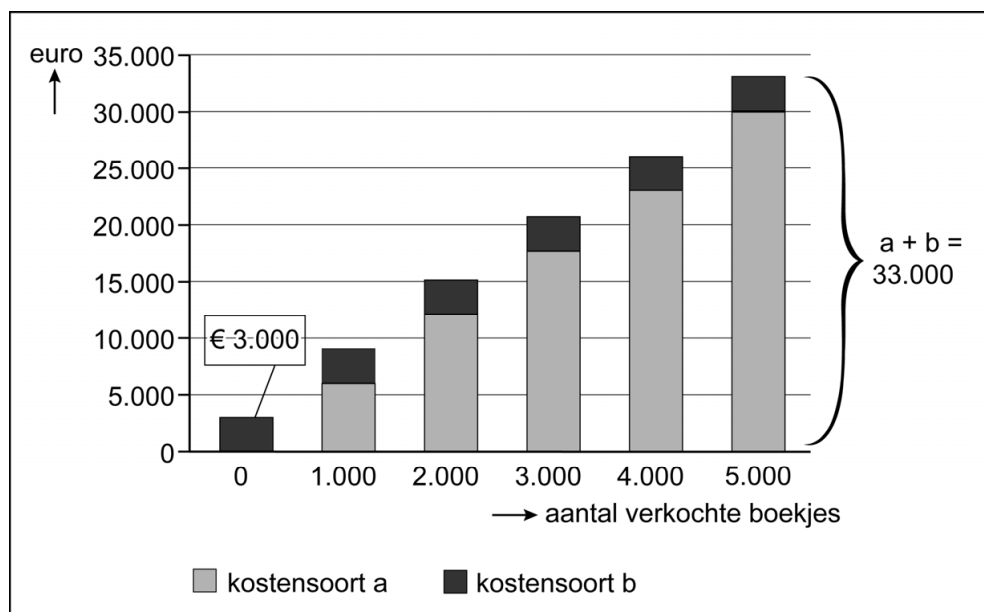
Devin kan bij het beleggen kiezen voor zelf geselecteerde aandelen of voor het beleggen in een beleggingsfonds van Bank D. Devin kiest voor het beleggen in een beleggingsfonds.

- 2p **14** Noem twee financiële voordelen voor het beleggen in een beleggingsfonds in plaats van zelf geselecteerde aandelen.

Opgave 4

In deze opgave blijven belastingen buiten beschouwing.

Leraar bedrijfseconomie Nadal besluit om samenvattingen uit te geven in een boekje: Always BeCo voor het eindexamen Havo (kortweg: ABC). Nadal heeft onderstaande grafiek gemaakt van de totale kosten, afgezet tegen het aantal verkochte boekjes. De totale kosten bestaan uit variabele en constante kosten.



1p 15 Bereken de variabele kosten per boekje.

Nadal heeft een enquête afgenomen in zijn havo-examenklassen. Hieronder is een overzicht gegeven van het aantal leerlingen dat het boekje wil kopen bij twee verschillende verkoopprijzen. De verkoopprijs van dit boekje bij de concurrent bedraagt € 15,95.

	totaal aantal leerlingen	aantal leerlingen dat maximaal € 15,95 wil betalen	aantal leerlingen dat maximaal € 10 wil betalen¹⁾
klas a	30	10	18
klas b	26	10	16
klas c	<u>24</u>	<u>15</u>	<u>18</u>
totaal	80	35	52

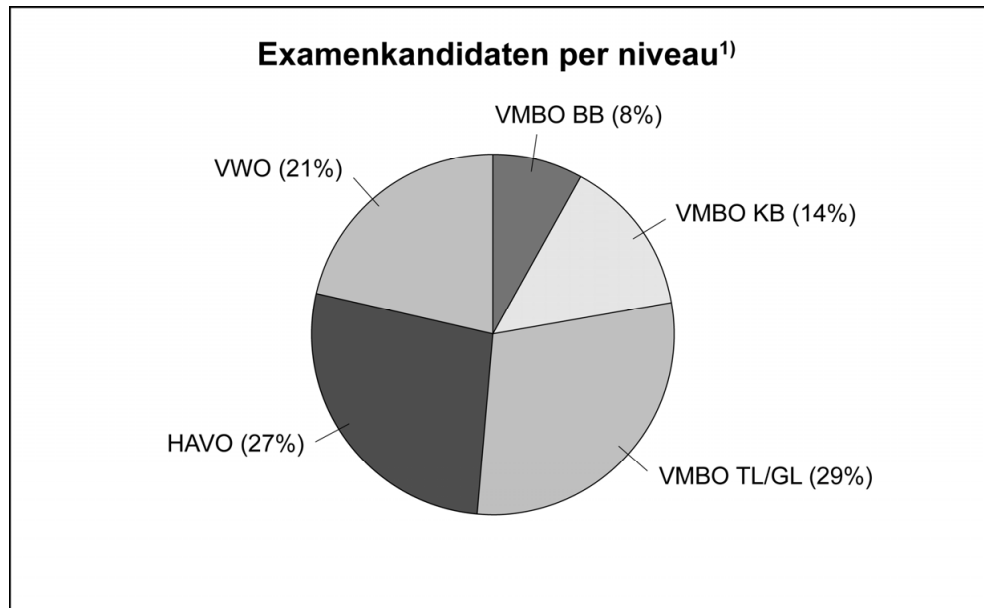
noot 1 Leerlingen met een betalingsbereidheid van € 10 zullen ABC ook daadwerkelijk kopen.

Nadal besluit zijn boekje ABC tegen een verkoopprijs van € 10 te verkopen.

- 2p **16** Noem het prijsbeleid dat Nadal toepast. Licht het antwoord toe.

Nadal gaat ervan uit dat alleen havo-examenkandidaten met bedrijfseconomie in hun vakkenpakket zijn boekje ABC zullen kopen en dat een leerling nooit meer dan 1 boekje koopt.

In onderstaande grafiek is het totale aantal examenkandidaten gegeven, uitgesplitst naar niveau.



noot 1 Er zijn in totaal 172.000 examenkandidaten. Van de havo-examenkandidaten heeft 30% het vak bedrijfseconomie.

Nadal gaat ervan uit dat landelijk het percentage van de leerlingen dat ABC koopt 50 procentpunt lager is dan in zijn eigen examenklassen bij een prijs van € 10.

- 3p **17** Bereken hoeveel leerlingen ABC zullen kopen. Bereken hiervoor eerst hoeveel procent van de leerlingen in zijn klassen bereid is om € 10 te betalen. Rond af op hele leerlingen.

- 2p **18** Bereken het resultaat dat Nadal bij dit aantal boeken zal behalen.

Om een grotere afzet te behalen zou Nadal, behalve een nog lagere prijs te kiezen, ook een ander instrument van de marketingmix kunnen gebruiken.

- 2p **19** Noem een ander marketinginstrument dan prijsbeleid en leg uit hoe Nadal dit instrument kan inzetten.

Opgave 5

Bij deze opgaven horen informatiebronnen 5 tot en met 7.

Bij deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

De introductiecommissie van de hbo opleiding Ondernemerschap en Retail Management (ORM) organiseert de introductieweek van studiejaar 2025-2026. De directie van de ORM-opleiding stelt hiervoor jaarlijks een bijdrage beschikbaar aan de introductiecommissie.

In het voorjaar van 2025 komt de introductiecommissie voor het eerst samen om de exploitatiebegroting op te stellen en vast te stellen hoeveel mentoren er onder studenten geworven moeten worden.

De introductiecommissie wil op tijd beginnen met het werven van mentoren. Daarvoor is een vacature opgesteld. De verantwoordelijkheid van de mentor voor het bedenken en laten uitvoeren van leuke kennismakingsactiviteiten en het wegwijs maken van nieuwe studenten is een onderdeel van ... (a)... (zie informatiebron 5).

- 1p **20** Geef aan wat er bij (a) moet komen te staan.
Kies bij (a) uit: het functieprofiel / de functiewaardering.

Voor het opstellen van de exploitatiebegroting dient de resultatenrekening van de introductieweek van het vorige studiejaar als uitgangspunt (zie informatiebron 6).

De volgende kosten stijgen volgens de introductiecommissie met 8% in schooljaar 2025-2026:

- de kosten van de fotograaf
- de boothuur
- de huur van de feestlocatie

Het aantal studenten dat deelneemt aan de introductie stijgt met meer dan 8%.

- 1p **21** Leg uit of deze kosten variabele of constante kosten zijn

De exploitatiebegroting 2025-2026 wordt door de introductiecommissie verder ingevuld, waarna deze begroting wordt voorgelegd aan de directie. Bij de exploitatiebegroting wordt uitgegaan van:

- hetzelfde percentage niet-betalende studenten voor het studiejaar 2025-2026 als in het studiejaar 2024-2025;
- het verwachte aantal studenten voor het studiejaar 2025-2026 (*zie informatiebron 6*).

- 6p **22** Bereken welke bijdrage er van de directie nodig is om de exploitatiebegroting sluitend te krijgen (*zie informatiebronnen 5 tot en met 7*).
Vul de uitwerkbijlage bij deze vraag volledig in.

De directie heeft de exploitatiebegroting ontvangen en geeft in juni 2025 aan een lagere bijdrage te geven dan de bijdrage waar de introductiecommissie om vraagt. De introductiecommissie bedenkt twee oplossingen om de exploitatiebegroting sluitend te krijgen:

- studenten vóór de start van de introductieweek de eigen bijdrage laten betalen.
- de boottocht vervangen door een roeiclinic, verzorgd door de roeivereniging.

Een van de voordelen van het vooraf laten betalen is dat er geen niet-betalende studenten zullen zijn.

- 2p **23** Noem twee andere bedrijfseconomische voordelen voor de introductiecommissie van het vooraf laten betalen van de eigen bijdrage.

Een van de introductiecommissieleden is lid van de plaatselijke roeivereniging en zal het bestuur van de vereniging vragen of de vereniging een roeiclinic wil organiseren tegen een vergoeding van gemaakte kosten.

- 2p **24** Noem twee bedrijfseconomische redenen waarom de roeivereniging genoeg neemt met alleen een vergoeding van gemaakte kosten voor het verzorgen van een roeiclinic tijdens de introductieweek.

Opgave 6

In deze opgave blijft de dividendbelasting buiten beschouwing.

Neero nv is een onderneming die elektrische scooters verkoopt.
De creditzijde van de balans van Neero is hieronder gegeven.

creditzijde balans 31 december 2025 (getallen x € 1.000)		
Aandelenkapitaal		4.000
Reserves		1.500
Resultaat 2025 voor belasting		500
Hypothecaire lening		5.000
Crediteuren		1.800
Rekening-courantkrediet		<u>200</u>
Totaal		13.000

Het aantal aandelen van Neero is 250.000.

Voor het berekenen van vennootschapsbelasting worden de volgende tarieven gebruikt:

voor het resultaat:	tarief
tot en met € 200.000	19%
over het meerdere	25,8%

Op 1 januari 2026 wordt het resultaat over 2025 verdeeld.

De volgende verdeling van het resultaat over 2025 na aftrek van vennootschapsbelasting is vastgesteld:

- Voor aandeelhouders is € 1,45 dividend per aandeel beschikbaar.
- Het overige deel van het resultaat wordt gereserveerd.

- 1p **25** Noem het orgaan binnen de onderneming dat de verdeling van het resultaat goedkeurt.
- 2p **26** Bereken het totale bedrag dat Neero reserveert als gevolg van de verdeling van het resultaat over 2025.

De directie bestudeert de solvabiliteit op 1 januari 2026 na de verdeling van het resultaat over 2025, maar voordat het dividend en de vennootschapsbelasting zijn betaald.

- 2p **27** Bereken de solvabiliteit op 1 januari 2026 (EV/VV) na verdeling van het resultaat, maar voordat het dividend en de vennootschapsbelasting zijn betaald.

De directie is tevreden over de solvabiliteit, maar zoekt nog naar een andere mogelijkheid dan winstinhouding om het eigen vermogen te laten toenemen.

- 1p **28** Noem een andere manier dan winstinhouding om het eigen vermogen te laten toenemen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.